

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת בשלח

עירוב תבשילין

מלאכת אוכל נפש הותרה ביום טוב, ולכן מותר לבשל בו לצורך המועד. אך מה קורה כשיום טוב חל ביום שישי? האם מותר לבשל בו בעבור השבת שאחרי? חכמים קבעו שאסור לבשל מיום טוב לשבת – אלא אם כן עשו "עירוב תבשילין", המתיר את הבישול.

מהו עירוב תבשילין?

עירוב תבשילין הוא תבשיל שמכינים לשבת כבר בערב יום טוב. בהכנת תבשיל זה מתחילים למעשה את ההכנות לשבת לפני כניסת יום טוב, ואז מותר ביום טוב להוסיף ולבשל כל מה שצריך לשבת – וכשם שמותר לבשל ביום טוב ליום טוב עצמו מותר לבשל בו לצורך השבת.

שלושה טעמים ניתנו בגמרא (ביצה טו, ב) לדין זה:

א. דעת רבא – משום כבוד השבת. חכמים חששו שמא מתוך עומס ההכנות ליום טוב יבואו לזלזל בהכנות לשבת, ולכן תיקנו שיש להכין מראש מנה יפה גם לשבת, וכך לא יישכח כבוד השבת.

ב. דעת רב אשי – משום כבוד יום טוב. אילו היה מותר לבשל מיום טוב לשבת בלי עירוב היינו עלולים לחשוב שיום טוב אינו קדוש כל כך ומותר לבשל בו גם לצורך ימות החול. על כן הורו חכמים שאפילו לצורך שבת אסור לבשל בלי עירוב – וכך לא תישכח קדושת יום טוב.

ג. הטעם השלישי נלמד מפסוק בפרשתנו, המתייחס למנת המן הכפולה שירדה ביום שישי:

"וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוּא אֲשֶׁר דָּבַר ה' שִׁבְתֶּן שַׁבַּת קִדְּשׁ לָהּ מִקֵּר אֶת אֲשֶׁר תֹּאפֹּי אִפּוֹ וְאֶת אֲשֶׁר תִּבְשְׁלוּ בִשְׁלוּ וְאֶת כָּל הָעֵדֶף הַנִּיחֹ לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד הַבֶּקֶר" (שמות טז, כג).

וכך נאמר בגמרא (שם):

"ותנא מייתי לה מהכא: את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו – מכאן אמר רבי אליעזר: אין אופין אלא על האפוי, ואין מבשלין אלא על המבושל. מכאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה".

התנא תמה מדוע לא נאמר בפשטות 'היום בשלו ואפו', ומבאר כי הכפילות בפסוק מעידה על אפייה ובישול שנעשו מבעוד יום, וזוהי הוראת הפסוק: על גבי מה שאפיתם כבר ביום חמישי, ערב יום טוב, תוסיפו אפייה ביום טוב עצמו לכבוד שבת, ועל אשר בישראל ביום חמישי תוסיפו בישול ביום טוב לצורך שבת.

דרשה זו תמוהה, שכן אין כל רמז בפסוק שמדובר על יום טוב שחל בערב שבת. לכאורה הפסוק עוסק ביום שישי רגיל, וקובע שצריך לאפות ולבשל ביום שישי לצורך השבת – כי בשבת אסור לאפות ולבשל.

ונראה שתנא זה האזין לקולו הפנימי של הפסוק, וממנו שאב את דרשתו. הפסוק דורש מבני ישראל לאפות ולבשל ביום שישי לצורך אותו היום, ואת העודף להניח לשבת: "אֶת אֲשֶׁר תֹּאפֹּי אִפּוֹ... וְאֶת כָּל הָעֵדֶף הַנִּיחֹ לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד הַבֶּקֶר". כלומר אפו ובשלו ביום שישי הן לאותו היום הן לשבת – ומה שתאכלו בשבת יהיה חלק מן האוכל שהוכן ביום שישי, שהוא יום חול. פירוש הדבר הוא שההכנה ביום חול לכבוד שבת מקדשת את יום החולין, שכבר איננו נבדל משבת. יום שישי שואב מעט קדושה מתוך ההכנות שהוא מכין לשבת.

כיצד אפוא נקדש את ימי החול כשיום טוב חל ביום שישי? הלוא אם נכין את האוכל לשבת רק ביום טוב לא יזכו ימי השבוע להתחבר לקדושת השבת! על כן אין מנוס מלהתחיל לבשל כבר ביום חמישי לצורך שבת.

לסיכום, טעמנו שלושה טעמים להנחת עירוב תבשילין בערב החג: לכבוד השבת, לכבוד יום טוב ולכבוד יום החולין – שגם בו יש קדושה.

בזכות מצוות עירוב תבשילין מוקרן אורה של קדושת השבת על ימי החול הקודמים לה.

שאול דוד בוצ'קו